

בס"ד

י"א כסלו תשע"א
18 נובמבר 2010
תיק מס' 70/065

פסק דין

א. תמצית עובדתית

רכבו של הנתבע ושל התובע פגעו זה בזה, והם תובעים זה את זה על הנזקים שנגרמו להם. לטענת התובע, חצה הנתבע את קו הפרדה הלבן, ולא הספיק לחזור לנתיבו, והחלק האחורי של רכב הנתבע פגע בפנס של התובע, כל זאת כאשר בנו של התובע נהג ברכב, והתובע ישב לידו. הנתבע מצדו טוען שהתובע אשם בתאונה וגרם לו נזקים, ואותם הוא תובע מהנהג.

העובדות המוסכמות

ביציאה מהיישוב פלוני, בירידה ממרכז היישוב לכיוון השער ישנו סיבוב חד מאד. נהגי רכבים הנוסעים בקטע כביש זה, מתקשים לראות כלי רכב המתקרבים מן הכיוון השני, בגלל עצים המסתירים את הסיבוב. בקטעי הכביש שלפני ואחרי הסיבוב ישנו פס הפרדה לבן.

בח' תמוז תש"ע, התובע שהוא בעל הרכב נסע לצד בנו שנהג. הם נסעו מהיישוב לכיוון השער. באמצע הסיבוב, לאחר שהנתבע הבחין ברכבו של התובע, הוא סטה ימינה כדי להימנע מלפגוע בו. הסטייה ימינה מנעה אומנם פגיעה חזיתית, אך החלק האחורי של רכבו פגע בפנס של התובע.

לאחר התאונה התפתח בין הצדדים דין ודברים, כאשר כל אחד מאשים את השני, אך לבסוף הסכימו שהנתבע ישלם את הנזק.

לאחר שהתובע בירר את עלות הנזק, הוא תבע מהנתבע 2300 ₪, על פי הצעת מחיר שקיבל במוסך מורשה. הנתבע לא הסכים לסכום זה, והוא אומר שהתכוון לשלם רק לסכום של 300 ₪ (אח"כ העלה ל- 400 ₪). הוא גם אמר שהוא מכון לקחת את הרכב למוסך פלסטינאי, ששם הוא יכול לתקן את הפנס בעלות נמוכה.

התובע מצדו אינו מוכן להפקיד ביד הנתבע את רכבו, בטח לא ע"מ שיקח אותו למוסך פלסטינאי.

ב. טענות ותביעות

טענת התובע

1. התובע טוען שעקב בצורה מדוקדקת אחרי נהיגת בנו, שהוא נהג חדש, והוא ראה שבאופן ברור בנו היה לגמרי בנתיב שלו, ואילו מחצית מרכב הנתבע היה גם כן בנתיב שלו. הנתבע אמנם ניסה לברוח אך לא הספיק לגמרי והרכב שלו פגע בשל התובע, ושבר את הפנס. מצב הפנס הוא שאמנם הוא עובד, אך במצב כזה הוא לא יעבור טסט.

2. בתחילה הנתבע ניסה להתווכח, והאשים את הברן בתאונה אך לאחר מכן הודה ששניהם אשמים, וכדי להימנע ממחלוקות הנתבע הסכים לשלם את הנוק. בזמן הדיון הזה, כאשר הנתבע נאות לשלם הוא לא הגביל זאת בסכום.
3. הצעת המחיר שקיבל לפנס עצמו הוא ע"ס 2300 ₪ בתוספת עבודה במחיר 60 ₪.
4. בנוסף, הוא תובע את הוצאות הדיון ע"ס 200 ₪.
5. סה"כ הוא תובע 2560 ₪.

טענת הנתבע

1. אמנם לפני התאונה אני עברתי את הקו הלבן, אך גם הרכב של התובע עבר.
2. הנתבע טוען שברגע התאונה ראה במראה שהפגישה בין הפנס של רכב התובע לחלק האחורי של רכבו היתה בדיוק על הקו הלבן, כאשר לדבריו ראה את הרכב של התובע פונה ימינה.
3. לא ייתכן שראה שאני הייתי מעבר לקו ההפרדה בגלל זווית הכביש.
4. אמנם הסכים לשלם, אך הכוונה היתה רק למאות שקלים בודדות וכדי להימנע מוויכוחים, אך מעולם לא הסכים שהוא אשם.
5. הוא אמנם בתחילה הסכים לקחת את הרכב לפחח ליד הישוב. אבל עכשיו הוא מוכן רק לשלם 300 ₪ ובכך לסגור את הענין.
6. אם הוא ממשיך לתבוע ממני סכומים כאלה, גם אני רוצה לתבוע, שגם לי היו נזקים של פח וטמבון.

ג. עדות

הברן שהיה הנהג, בא למסור את גירסתו. הובהר לצדדים שאין לו דין עד, כיוון שהוא קרוב לתובע. בכל זאת בית הדין שומע את עדותו על מנת לקבל תמונה של האירוע, כמין אומדנא.

הברן חזר על דברי האב, וגם מסר באופן ברור שלא חצה את קו ההפרדה. אדרבא, כאשר ראה את הרכב בא מולו, ירד עוד יותר ימינה, ואולי אף ירד לשול הכביש.

ד. שאלות לדיון

1. מהי משמעות הסכמתו לשלם בזמן האירוע? האם ההסכמה של הנתבע לשלם מחייבת אותו בכל סכום, או שהוא נאמן בטענתו שלא היתה כוונתו אלא לכמה מאות שקלים?
2. האם לאחד הצדדים יש נאמנות על האירוע עצמו?
3. האם יכול הנתבע לעורר תביעה על הנזקים שנגרמו לו, למרות שלא תבע אותם בזמן האירוע?

ה. הסכמה לשלם – משמעותה

משרד ראשי: רח' ר' חייא 3 / פינת ברוריה / P.O.B 36238 Jerusalem 91360 ת.ד. 36238 ירושלים

עמוד 2 מתוך 7 580282515 עמותה רשומה מס' P.O.B 36238 Jerusalem 91360 ת.ד. 36238 ירושלים פקס 02-5379626 Tel 077-215-8-215
beitdin@eretzhemdah.org www.eretzhemdah.org

Founders: The Bellows Family Chicago, Illinois

הנתבע טוען שמעולם לא הודה בנזק, אך הסכים לשלם כדי למנוע ויכוחים. גם התובע אמר שהנתבע אמר שלדעתו שני הצדדים אשמים.

אילו הודה בנזק, ייתכן שהיתה כאן הודאת בע"ד המחייבת, אך אין זה המצב כאן, ולטענתו למעשה הסכים לתת לתובע מתנה.

לסיכום, אין לראות בהסכמה לשלם הודאה על האשמה, אך יש לבחון האם היא מחייבת בפני עצמה.

לכאורה יש כאן דברים בעלמא שאינם מחייבים מבחינה ממונית. רק כאשר מתקיימים תנאי התחייבות המתבארים בחו"מ סימן מ וסימן ס, הדיבור שלו מחייב אותו.

דבר זה עולה מהמשנה במסכת (שבועות לה, א) -

משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני שאמר איש פלוני ליתן לי מאתים זוז ולא נתן - הרי אלו פטורים, שאין חייבין אלא על תביעת ממון כפקדון.

והסביר שם רש"י -

אלא על תביעת ממון כפקדון - שאילו העידוהו היו מחייבין אותו ממון אבל זה אם העידוהו לא היה מחויב שהיה יכול לומר חוזרני בי.

וכן פסק הרמב"ם (שבועות י, ב) -

משביע אני עליכם שתבאו ותעידו לי שאמר איש פלוני שיתן לי מאתים זוז ולא נתן וכפרו הרי אלו פטורין משבועת העדות, שאם העידו בדבר זה לא יתחייב הנתבע ממון באמירתו, וכן כל כיוצא בזה.

והדבר מודגש בדברי הרע"ב שם -

אין חברו חייב בו כלום בשביל אמירה זו.

אמנם ישנה מידת חסידות שאדם יעמוד בדיבורו, כדוגמת מה שמובא (סוף מסכת שביעית) שכאשר רב היה אומר לבני ביתו לתת מתנה למישהו לא היה חוזר בו, והגמרא מסבירה אח"כ שהוא היה מקפיד על כך לפני משורת הדין, אך מצד הדין אמירה זו אינה מחייבת.

אילו התובע היה מוציא הוצאות על פיו היה מקום לחייב אותו, שזה דומה לערבות, שעל סמך דיבורו הוציא זה ממון, אך לא ניתן לחייב רק על סמך שאמר שיתן לו מתנה.

ממילא, כיוון שגם אילו חזר בו ואומר שלמרות שאכן אמר שישלם לו את הנזק כולו, הוא חוזר בו, לא ניתן לחייב אותו, אם כן אם הוא אומר שלא התכוון לסכום גבוה, ודאי שלא ניתן לחייבו לתת מעבר לכך.

1. האם האמירה בבית דין שהוא מוכן גם עכשו לשלם שלוש מאות ₪ מחייבת אותו?

הנתבע אמר בפני בית הדין שהוא עומד מאחורי הבטחתו לתת שלוש מאות ₪ לתיקון הרכב. האם אמירה זו מחייבת אותו, שכן יש מקום לומר, שלמרות שאמירה ללא קנין אינה מחייבת, אך כאשר אותה אמירה נאמרת בפני בית הדין היא מראה על גמירות דעת המחייבת אף ללא מעשה קנין.

ואכן מצאנו דבר דומה לכך. בענין קבלת פסולים לדין כתב הנמוקי יוסף (בי"ב נו, ב מדפי הרי"ף) -

ואם אמר לו בפני בית דין רצונך תשבע וטול וקבלה הלה, הוי כאילו ציוו כן הבית דין, ואע"פ שלא נשבע זה עדיין, אינו יכול הלה לחזור בו ... וכן כתבו האחרונים דבפרק המפקיד (בי"מ לד, א) מוכח שאם קיבל בפני בית דין אפילו שעדיין לא נשבע, אינו יכול לחזור בו הלה. וכן אם אמר לו נאמן עלי אבא או אביך ... אבל קודם גמר דין יכול לחזור בו, שהרי לא קיבל בפני בית דין.

מדבריו עולה, שאם קיבל בפני בית דין שיעשה כפי שידונו אותו הפסול, קבלתו מועילה אפילו ללא קנין, למרות שאם היה מקבל זאת על עצמו חוץ לבית הדין, הקבלה לא היתה מחייבת ללא קנין. מכך ייתכן שניתן להסיק שקבלה בפני בית דין תקפה ומחייבת, הגם שנעשתה ללא מעשה קניין. קבלה זו היא יותר חזקה, כיוון שהמקבל יודע בדיוק מה שהוא מקבל על עצמו, לעומת קבלת הפסול, שהמקבל אינו יודע מה תהיה תוצאת הדין.

אך הש"ך (חו"מ כב, א) דוחה מההלכה את דברי הנמו"י, ופוסק שלא קנין לא מועילה קבלה, אפילו שהקבלה היתה בבית דין (חוץ מלענין 'רצונך, תשבע וטול'). בהתאם לכך הש"ך (שם יב) מסביר את דברי הרמ"א שאומר שקבלה בפני טובי העיר מועילה ללא קנין, שזה דווקא בפני טובי העיר ולא בפני דיינים. הגר"צ עוזיאל (משפטי עוזיאל ד, חו"מ ז) הסביר שהטעם לכך הוא, שלמרות שכוחם של טובי העיר נובע באופן עקרוני מכח בית דין, אך כאן כוחם נובע מהמנהג, שנהגו שקבלה בפני טובי העיר מחייבת -

וכיון שמדין מנהג אתינן עלה, אין לך בו אלא מה שנהגו, דהיינו טובי העיר או אפילו שלשה מהם וכמו שכתב הש"ך (שם ס"ק י"ב) אבל בית דין אפילו כשהוא נברר מהקהל ומדעתו, הואיל ונברר רק לדיינות אינו נחשב לטובי העיר לענין זה ופשרתם צריכה קנין

ז. נאמנות לגבי התאונה עצמה

בפשטות, מדובר על הכחשה בין תובע לנתבע, וכלל גדול בדין "המוציא מחברו עליו הראיה". כלומר כיוון שהתובע טוען באופן ודאי שהנתבע אשם בתאונה, שרכבו לא עבר שום עבירת תנועה, ורכבו של הנתבע פגע ברכבו, ולעומת זאת, הנתבע מכחיש ואומר שרכבו של התובע פגע ברכבו, והוא היה בנתיב שלו, אין אפשרות לחייב את הנתבע, רק על סמך הטענות. הרי אין כאן עדות או ראיות שיוכיחו את טענת התובע (כאמור לעיל, אין דברי הברר נחשבים לעדות), לכן מצד זה היינו צריכים לפטור את הנתבע.

אך בדיני ממונות לעתים דנים על פי אומדנא, ובמיוחד כאשר אנו באים לדון מכח פשרה וכפי שניתנה לבית הדין סמכות בשטר הבוררות, יש בידי בית הדין גם להוציא ממון על פי אומדנא (ראה שו"ת הרא"ם סימן ט"ז).

ישנן כמה אומדנות המאוששות את טענת התובע.

א. ראשית, יש הודאה של הנתבע שהוא לא נהג כשורה וחצה את הקו הלבן. אם כן הוא הודה שהיתה תחילתו בפשיעה. אך נהגים רבים מדי פעם חוצים את קו ההפרדה, אך לחצות את קו ההפרדה במקום בו יש סיבוב חד שקשה לראות את הרכבים המתקרבים, וגם קשה לחזור למסלול, הוא דבר מסוכן ביותר. אמנם הוא טען שגם רכב התובע חצה את הקו, אך על זה אין לו נאמנות, והתובע ובנו מכחישים זאת בתוקף.

ב. בנוסף, מביקור במקום, ניתן לראות שכדברי התובע היורד מן הישוב יכול לראות את הרכב שמתקרב במרחק מה מהסיבוב, וגם לשים לב שהרכב העולה נמצא בתוך המסלול של הרכב היורד. אמנם אין כמעט מקום לרדת שם לשול, אך יש שם כחצי מטר מימין לפס הצהוב מימין הכביש ועל כן תיאור התובע את האירוע אפשרי. לעומת זאת לעולה במעלה הכביש, קשה מאוד לראות את הרכב הבא מולו ואת מיקומו.

ג. בנוסף לכך, טענתו של הנתבע, שהביט במראה בדיוק ברגע הפגיעה וראה את רכב התובע בדיוק על הקו הלבן, נשמעת לא סבירה (אמנם לא בלתי אפשרית). שהרי, באותה עת הוא היה עסוק בניסיון התחמקות מהפגיעה, תוך כדי כניסה לסיבוב חד ביותר, מצב המצריך להסתכל קדימה על מנת לבצע את הסיבוב בלא לאבד שליטה. מה שמסתבר יותר שראה את רכב התובע במראה רק לאחר הפגיעה. מיד כששמע והרגיש את הפגיעה הסיט את עיניו למראה ואז ראה שגם הרכב הפגוע היה על הקו. למעשה עובדה זו לא הוכחה על ידי התובע, אך הוא הסביר את הדברים, בכך שלאחר הפגיעה המשיך לנסוע, ושייתכן שכתוצאה מהפגיעה רכבו הוסט ועלה על הקו.

הרבה יותר נשמעת טענת התובע, שראה את התאונה מלפניו (ולא במראה), והוא ראה בצורה ברורה שהתאונה היתה בנתיב שלו.

ד. מבחינת מיקום התאונה, ברור שלעולה בסיבוב, הנמצא במסלול הנגדי הרבה יותר קשה לחזור למסלולו מאשר ליורד. משום שכדי לשנות את מיקומו הוא צריך להסיט את ההגה ימינה תוך כדי שהוא נוסע בסיבוב חד שמאלה ועל יש חשש כבד לסטייה גמורה מהכביש. לעומת זאת היורד שהוא בכל מקרה פונה ימינה בכדי לשנות את מיקומו צריך לחזק את פנייתו. לכן יש להניח שהתובע בסופו של דבר היה במסלולו, וקשה להניח שהנתבע הצליח לחזור למסלולו.

ה. לטענת הנתבע התובע פגע ברכבו וגרם לו נזק, נזק שייתכן שהוא אף גדול מהנזק שנגרם לתובע. אכן ייתכן שאדם לא ירצה להיכנס לוויכוחים ומאבקים ויותר על נזקים שנעשו לו, אך שהניזק יסכים גם לפצות את המזיק הוא דבר רחוק. על כן, הנכונות לשלם במצב זה, מתאימה יותר למצב בו אדם רואה עצמו אשם, ונכון לפצות את הצד שכנגד.

לסיכום, מסתבר שהנתבע נסע מעבר לקו הלבן, המגדיר את מסלול הנסיעה שלו. לטענתו, גם הרכב של התובע עבר את מסלול הנסיעה שלו, התובע מכחיש טענה זו מכל וכל. האפשרות של הנתבע לראות את מצב הרכבים ברגע התאונה היתה קשה ביותר, ועל כן יש משקל רב יותר לטענת התובע שראה את הדברים לפניו. ישנה תחושה ברורה, שבזמן האירוע גם הנתבע הרגיש שהוא אשם, ולכן מבלי להודות במפורש באשמה, הסכים לפצות את התובע.

סיכום – למרות שאין ראייה לכך שהנתבע אשם בתאונה, יש ודאות גבוהה לכך, ובכל מקרה ברור שהוא נהג שלא כדין.

התביעה הנגדית של הנתבע

ראשית, כפי שקבענו לעיל, יש להניח שהנתבע הוא האשם בתאונה, וממילא אין מקום לתביעה נגדית. בנוסף, כפי שבית הדין מבין בזמן האירוע לא הועלתה תביעה כזו מצד הנתבע, ורק לאחר זמן, כאשר הנתבע ראה שהדבר כרוך בהרבה טרדות העלה תביעה זו.

ברור הדבר שאילו הנתבע מחל במפורש בזמן האירוע על הנזקים שנגרמו לו, אין הוא יכול לשוב להעלות תביעה זו לאחר זמן. ואמנם קי"ל שמחילה בטעות לא הוי מחילה (עי' רמ"א בסימן רמא סוף סעיף ב), אך זה דווקא במקום שהדבר ברור שהמחילה היתה בטעות (עיין פתחי חושן הלואה יב, יד), אך כאן הטעות איננה ברורה.

אמנם למרות שלא ברור שהיתה כאן מחילה מפורשת, נראה שיש לנו אומדנא דמוכח שהיתה כאן מחילה, ומבואר במהרי"ט (חוי"מ ב, מה מובא בקצה"ח יב, א ובנתיחה"מ שם ה') שכאשר יש אומדנא דמוכח אין אנו אומרים שדברים שבלב אינם דברים ומחילתו מחילה. במקרה דנן, בזמן שנשאו ונתנו בדבר בזמן האירוע הנתבע לא העלה את התביעה שגם לו היו נזקים, וזה היה הזמן המתאים להעלות תביעה זו, כאשר הצד השני מעלה את תביעותיו, שכאמור, ייתכן שהן אפילו קטנות משל הנזק שנגרם לנתבע. היה עליו לומר אז, שעד שאתה תובע אותי על הנזק שאני גרמתי לך, אתה גרמתי לי נזק הרבה יותר גדול. מכך שלא העלה טענה זו אז, ניתן להסיק בבירור שהוא לא התכוון כלל להעלות את התביעה הזו, או בגלל שהוא ידע שהוא אשם, או בגלל שלא רצה להתעסק בכך. כך או אחרת ברור הדבר שהיתה כאן מחילה על הנזק שנגרם לו, ואין לו אפשרות להעלות תביעה זו עתה.

ח. הערכת הנזק

התובע אמר שהמוסכניק אליו הוא פנה נתן לו הצעת מחיר של 2300 ₪ (לא ברור אם מחיר זה כולל מע"מ או לא). אך מבדיקה שבית הדין ערך בכמה מקומות, הוא מצא שניתן לרכוש את החלק ב – 1600 ₪ + מע"מ, שזה כ-1850 ₪.

אך הרי הפנס שנפגע לא היה חדש אלא משומש, וזכות התובע, גם אם הוא זוכה בתביעה, אינה אלא על פנס משומש. גם אם צריך להתאמץ להשיג את החלק המשומש אין זה מקנה לו זכות לקבל פנס חדש. מבירור שבית הדין ערך, ניתן להשיג פנס משומש, והמחיר של חלף משומש הוא בדרי"כ כמחצית משווי חלף חדש. ואם כן שווי הנזק של הפנס הוא כ-800 ₪. בנוסף עבודה – 60 ₪.

הוצאות משפט – בדרך כלל בית הדין לא מחייב בהוצאות משפטים חוץ ממקרים חריגים, שמקרה זה לא נמנה עימם.

ט. מסקנה

למרות שכאמור לא ניתן לחייב את הנתבע מצד אמירתו לשלם מעבר למה שאומר שהתכוון (ואף סכום זה אילו חזר בו לא היה צריך לשלם), אך מצד האומדנא נראה שיש לחייב אותו. אך כיוון שהאומדנא אינה מוחלטת, נראה לנו לחייב ב-80% מהנזק, כפי שבית הדין שם אותו, כלומר, 688 ₪.

י. החלטה

1. על הנתבע לשלם 688 ₪ עד לתאריך י"ב טבת תשע"א, 19.12.10.

2. אין חיוב לתשלום הוצאות.

בבית דין שבעפרה

Mishpat VeHalacha BeYisrael
Eretz Hemdah - Gazit
Rabbinical Courts

פסק דין

משפט והלכה בישראל
ארץ חמדה - גזית
רשת בתי דין

3. פסק הדין ניתן ביום י"א כסלו תשע"א, 18.11.10.

הרב דביר גרינצווייג

הרב אברהם גיסר, אב"ד

הרב חיים בלוך

משרד ראשי: רח' ר' חייא 3 / פינת ברוריה (corner of Brurya St.) 3 Rav Chiya St. Main Office:

ת.ד. 36238 ירושלים 91360 P.O.B 36238 Jerusalem עמותה רשומה מס' 580282515 עמוד 7 מתוך 7
טל' 077-215-8-215 Tel פקס 02-5379626 Fax beitdin@eretzhemdah.org www.eretzhemdah.org

Founders: The Bellows Family Chicago, Illinois